

”Skiløben og Theologi”

AV PER KRISTIAN ASCHIM

”At disse tvende Gjenstande, ved første Øiekast saa uensartede, staa i nær Forbindelse med hinanden for de Ynglinger og Mænd, der drive det theologiske Studium, vil være klart for Lægen, for Fysiologen og for dem, der ere nogenlunde bekjendt med den i Naturen aabenbarede Guds Lov...” (L.T. i Morgenbladet 1.4.1866)

I et OL-år hvor menigheten i Vivestad i Vestfold tilbys langrennstafett i kirken før gudstjenesten, har et gammelt tema igjen blitt aktuelt. Den kristne idrettsbevegelsen Kristen Idrettskontakt (KRIK) fyller 25 år i år. Bevegelsen driver det årlige fjellkurset for prester på Geilo som innbefatter skiløping (mest) og teologi (litt). Kristen Skjeldal har blitt portrettert som ”den siste langrennaren”. Vi skal hilse på en av de aller første.

Temaet er 140 år gammelt. Det ble tatt opp i en artikkel i Morgenbladet 1.april 1866. Under signaturen L.T. skrev Vestnes-presten Otto Theodor Krohg (1811-1889) jevnlig artikler om det meste mellom himmel og jord. I mer enn 30 år fra midten av 1800-tallet gledet og ergret han Morgenbladets lesere med sine kåserende betraktninger.¹ Denne gangen altså om ”Skiløben og Theologi”.

Som teolog er Krohg karakterisert som noe ”høykirkelig”. I kulturkampen på 1830-tallet hadde han stått på den noe eldre studie-kameraten Henrik Wergelands side. Vi skal også se at han ikke var noen hvem som helst i skihistorisk sammenheng.

Hva var så forbindelsen mellom skiløping og teologi, disse to, så uenstartede størrelser? Jo, ”at en vel vedligeholdt Hududdunstning

(svette, min anm.), en efter Legemets Kræfter afpasset Muskelvirksomhed og et godt fuldt Aandedræt er Betingelsen for en sund og kraftig Aandsvirksomhed”. Kort og godt: En sunn sjel i et sunt legeme.

Denne devisen var etter L.T.'s mening altfor mye oversett av skoleelever og studenter, ikke minst teologistudenter.

Teologene burde ta lærdom av selveste Martin Luther. Av historien om hans opphold på slottet Wartburg burde man lære hvilke skadelige virkninger ”uophørlige” Studier i et trangt rom med ”indesluttet Luft” kunne få.

I uker og måneder var det eneste han gjorde å sitte inne og oversette bibelen. Dette førte til at han fikk blodansamlinger i hodet og øresus. I denne ”betænkelige Legemstilstand” var det han til slutt innbilte seg at han så den Onde i legemsskikkelse foran seg og kastet blekkhuset etter ham.

Mens enkelte teologer mente dette var hovedbeviset på at den Onde var til i menneskelig skikkelse, trakk ”den kjernesunde Luther” helt andre konsekvenser. Han innså nemlig at dette ”Stueliv” ville føre til at han gikk legemlig og åndelig til grunne, og at han ”stod paa Grændsen af den hysteriske Theologi”. Kastingen av blekkhuset var et anfall av slik ”hysterisk” teologi. Han flyktet derfor så snart han kunne fra det innestengte liv på Wartburg og kastet seg inn i de reformatoriske stridigheter i Wittenberg.

Samtidens teologistudenter burde av Luthers eksempel lære at man ikke ustraffet syndet mot naturlovene. Samtidig med at man dyrket sin

ånd, måtte man passe på å pleie sin helbred. Ellers ble man et lett bytte for den "hysteriske teologi" som L.T. hadde lite til overs for.

Han skildrer gruoppvekkende hvordan denne hysteriske teologi vil gripe "i sine Dødnearme" den teologen som sitter og studerer og grubler i en hybel overfylt av tobakksrøyk, og som ikke sørger for å bevege seg ute i det fri. En side er de fysiologiske utslagene: "Den hemmede Hududdunstning, det tunge besværlige Aandedræt, de matte Øine og gustne Kinder".

Verre var det at man også i åndelig forstand mistet "det rette friske Syn": "han begynner at se paa sig selv som en redningsløs fortabt Synder, han mister baade Troen og Haabet, kalder sig vakt, fordi han har mistet begge Dele, og optræder paa Enerhaugen med en Tordentale mod alle dem, som ikke lig ham selv, paa Grund af Synd mod Naturens Love, have faaet denne slappe Gang, dette hængende Hoved, denne sutrende Stemme." (Enerhaugens Samfund var et av de første lokaler for kristelig indremisjonsarbeid i hovedstaden, hvor også en del av teologiprofessoren og vekkelseslederen Gisle Johnsons bibellesninger fant sted.)

Som vi skjønner: Det er den pietistiske vekkelsesteologien L.T. vil til livs, og som han kaller "den hysteriske Theologi". Denne teologien hadde i et tiår spilt en viktig rolle i Norge. Den så for sine øyne "Djævl og Helvedpøle". Den klarte ikke å glede seg ved "det levende Haab om Sønnen og hans forløsende Virksomhed", og enda mindre "Guds mangfoldige i Naturen utbredte Gaver". Krohg mente at slik teologi hadde sitt hovedsete i en "fordervet" mage fordi man overså legemets behov for pleie. Med andre ord: Pietisme skyldtes dårlig mage og dårlig fysisk forfatning.

Etter denne tiraden går L.T. over til å hylle friluftslivets gleder, og da særlig skiløpingen. Han siterer en fysiolog som beskriver de positive virkninger av fotturer i fjellet i det skotske høylandet. De samme virkninger ville man ifølge L.T. få av skiturer.

En livfull skildring av en vestlandsk skitur vil sikkert vil sikkert vekke gjenkjennelse hos mange. I noen grader kulde og solskinn strever man seg opp snødekte bakker mot en topp, og erfarer til fulle den "rigelige Hududdunstning"

frekalt av raske og dype innåndninger, og den "Lethed og Livlighed i Sindet og Frihed for Brystet" som Krohgs fysiologiske autoritet har omtalt. Skituren har et fortrinn framfor fotturen. Turen til topps er ikke målet for nytelsen. Det er nå det begynner, idet man setter utfor de langstrakte bakkene og virkelig får prøvd sine skiferdigheter mellom steiner og busker, over skavler og grøfter. På de mest halsbrekkende steder risser staven et tredje spor i snøen. Staven er for skiløperen hva roret er for sjømannen og bissetet for rytteren. Det kan gå så fort at man må kaste seg ned i snøen. Etter det forfriskende snøbad går det videre i "pilsnar Fart" til man er nede på sletten under bakkene og turen er over.

Skiløperen kan ta en velfortjent hvil. Med "forøget Kraft", "munter og livlig i sit Sind" finner vi ham hvilende på sin sofa, lykkelig og tilfreds og "badet i Sved" - sikkert til stor glede for sine omgivelser...

Det er liten tvil om at skildringen av skituren er førstehånds opplevd. Krohg var kjent for å være en ivrig og dyktig skiløper, også da han var kommet opp i femti- og sekstiårene. Det ligger egne erfaringer bak utsagnet om at selv menn mellom femti og seksti ved måteholden skiløping vil føle at de har fått sin ungdom tilbake.

Ved siden av felttoget mot den hysteriske teologi og anbefalingen av skiløpingens gleder hadde L.T. også et tredje anliggende. Det dreide seg om skikonkurransene som tok seg opp og bredte om seg fra begynnelsen på 1860-tallet. I 1862 fant en skikonkurrans sted i Trysil, og i 1866 kom skikonkurransene til hovedstaden. Telemarkingene hadde allerede en stund hatt uformelle kappleiker på ski. To år senere, i 1868, kom Sondre Nordheim og andre telemarkinger til Christiania for å vise sine kunster og konkurrere.²

Krohgs uttrykte glede over at skiløping var blitt mote som folkeforlystelse og at det ble avholdt kappløp og premieutdelinger. Men han likte ikke konkurranseformen. Kappløpene foregikk nemlig ved at man bar skiene opp til toppen av en bakke. Deretter kjørte man ned bakken og utførte et kunststykke på noen hopp som var gravd ut på forhånd. Dette var ingen konkurranse som demonstrerte hvem som hadde best skiferdighet. På denne måten kunne man ta en spansk linedanser, gi ham et

par dagers skitrening, og han ville stikke av med premien.

Konkurransformen i denne "ægte nordiske Kaprenden" burde være annerledes. Krohgs alternativ var at kappløpet skulle gå over en viss strekning, helst omtrent en "fjerdingvei" (1/4 mil, ca. 2800 meter), med en bakke opp i ene enden, en bakke ned mot slutten og en slette i mellom. Den som tilbakela strekningen på kortest tid vant premien. Med dette ville man få prøvd det som det egentlig kom an på i skiløping: utholdenhet, kraft og skiferdighet, og ikke bare smidighet og ferdighet til å hoppe.

Alternativet var ikke grepet ut av luften, og her er vi ved Krohgs skihistoriske betydning. Som ganske nyutdannet teolog var han lærer i Tromsø og redaktør av lokalavisen Tromsø Tidende. I denne tiden tok han initiativ til de første kjente langrennskonkurransene i Norge. Disse fant sted i 1843.¹ Samtidig brakte han referater fra skikonkurransene i sin avis, og grunnla dermed også sportsjournalistikken i Norge. Den konkurranseformen han anbefalte i 1866 var nettopp den formen han gjennomførte i Tromsø i 1843, hvor for øvrig det ene rennet ble vunnet av en kven som på kveners vis brukte to staver. En av dem som hevdet seg godt i et av rennene var senere stortingspresident Johannes Steen, den gangen middelskoleelev i Tromsø. I 2018 vil det forresten være 175-års jubileum for disse første kjente langrennskonkurransene i Norge. Herved er dette avlevert til dem som kan trenge argumenter for et mulig vinter-OL i Tromsø det året.

Etter mye skiløping vender L.T. til slutt tilbake til teologien. Han er helt sikker på at det ville være gunstig for Den norske kirke om teologistudentene deltok i kappløp på ski. Hvis de gjorde det, ville de bli mye folkeligere når de kom ut i prestetjeneste. Han er litt mer usikker på hvilken innflytelse skiløping vil ha på de unge teologenes dogmatiske standpunkt. Men en ting er han sikker på: "imod Skiløbning paa-begyndt i Skoleaarene, fortsat ved Universitetet og ikke lagt tilside i Manddomsalderen vil ingen Pietisme kunne holde Stand."

Om forfatteren:

Per Kristian Aschim er cand.theol., forsker i kirkehistorie med 1800-tallets norske kirkehistorie som spesialfelt. For tiden arbeidsledig og projektmaker. Født i Tromsø.

¹ Opplysningene om Krohg og hans biografi er hentet fra: Norsk biografisk leksikon bd VIII, Oslo 1938, s. 79-80; J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon 1814-1880, bind III, Kristiania 1892, s.393-398; Aftenposten 1889 No 624 (23.10.); Morgenbladet 1889 No 569 (26.10.); For Kirke og Kultur 1905, s.346-351; 533-537.

² De skihistoriske opplysningene er hentet fra: Olav Bø: *Norsk skitradisjon*, Oslo 1966 og Thor Gotaas: *Først i løypa. Historien om langrenn i Norge*, Oslo 2003.

³ Bø 1966, s.63-64, Gotaas 2003, s.26-27.